

Witold Pilecki w kampanii polskiej 1939 roku

Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku

Witold Pilecki – wzorowy gospodarz, zdolny organizator i miłośnik kawalerii. W latach 30. tworzył Konne Przysposobienie Wojskowe „Krakusów” wzorowane na lekkiej kawalerii polskiej. Z niego w 1939 r. rekrutowali się kawalerzyści wchodzący w skład jednostek polskiej armii, którzy przeszli wraz z ppor. Witoldem Pileckim szlak bojowy kampanii polskiej.

Udział Witolda Pileckiego w kampanii polskiej 1939 r. był po części wynikiem jego działalności w latach 20. i 30. Po wojnie z sowieckim najeźdźcą w 1921 r. Pilecki złożył egzamin dojrzałości. W okresie międzywojennym gospodarował w swoim majątku w Sukurczach (obecnie obwód grodzieński na Białorusi), a jego związek z wojskiem wyrażał się w udziale w różnego rodzaju szkoleniach i kursach, m.in. w 26 Pułku Ułanów Wielkopolskich w Baranowiczach czy w Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu. Mimo licznych obowiązków znalazł czas na działalność społeczną, był naczelnikiem ochotniczej straży pożarnej, prezesem mleczarni i założycielem lokalnego kółka rolniczego. Realizował także swoje zamiłowania kawaleryjskie.

Zdjęcie Witolda Pileckiego z archiwum Pan Jacka Pawłowicza.

Jesienią 1927 r. zakupił klacz nazywaną przez niego „Bajką”, która towarzyszyła mu aż do początków kampanii polskiej 1939 r. W kwietniu 1932 r. Witold Pilecki zorganizował z okolicznych osadników wojskowych Konne Przysposobienie Wojskowe „Krakusów” wzorowane na lekkiej kawalerii polskiej. W najbliższych miejscowościach również zaczęły powstawać plutony „Krakusów”, z których utworzono dwa szwadrony. Pierwszym z nich dowodził ppor. Witold Pilecki. Oddziały zyskały takie zaufanie polskiego wojska, że w 1937 r. wcielono je do 19 Dywizji Piechoty w charakterze kawalerii dywizyjnej. Podczas kampanii polskiej 1939 r. wzięły one udział w walkach.

W związku z przygotowaniami Niemiec do wojny i informacjami o koncentracji sił niemieckich przy granicy polskie władze w połowie 1939 r. wydały wiele zarządzeń mobilizacyjnych, które dotyczyły także 19 Dywizji Piechoty i jej kawalerii dywizyjnej. Gонец z informacją o mobilizacji dotarł do Witolda Pileckiego 26 sierpnia 1939 r., który otrzymawszy zawiadomienie od mjr. Mieczysława Gawrylkiewicza niezwłocznie udał się do sąsiedniej Krupy, gdzie rozpoczął organizowanie punktu mobilizacyjnego. Razem z mjr. Gawrylkiewiczem zaczął tworzyć szwadron kawalerii dywizyjnej 19 Dywizji Piechoty, w ramach którego sformowano pięć plutonów liniowych, pluton karabinów maszynowych i pluton techniczny. Szwadron w pełnym rynsztunku z Witoldem Pileckim w szeregach wyruszył do boju 29 sierpnia. Po dotarciu do Lidy został załadowany do wagonów i koleją dotarł do Sochaczewa, skąd 31 sierpnia rozpoczął marsz w kierunku Tomaszowa Mazowieckiego. Już w pierwszym dniu wojny ułani odnieśli sukces bojowy, zestrzelili niemiecki trzymotorowy, nieopancerzony samolot, który zbyt nisko leciał nad ziemią.

19 Dywizja Piechoty w momencie wybuchu wojny podlegała gen. Józefowi Kwaciszewskiemu i wchodziła w skład odwodowej armii „Prusy”, którą dowodził gen. Stefan Dąb-Biernacki. To on wydał rozkaz przesunięcia się w kierunku Tomaszowa Mazowieckiego i Piotrkowa. Szwadron ułanów, po przejściu Piotrkowa, dotarł na miejsce 4 września. Atak niemieckiej jednostki pancерnej w nocy z 4 na 5 września doprowadził do rozbicia kawalerii. 5 września gen. Kwaciszewski dostał się do niewoli, a jego

dywizja ulegając przewadze wroga, straciła wartość bojową.

Zapał bojowy Pileckiego nie pozwolił na bezczynność – zebrał pozostałych przy życiu sześćdziesięciu trzech ułanów i skierował się z nimi w kierunku stolicy, do której dotarli w nocy z 6 na 7 września. 9 września, po bezskutecznych próbach zorganizowania obrony Wisły, Pilecki przekroczył rzekę i z ocalałymi ułanami udał się do Radzyna, a 13 września dotarł do Włodawy (obecnie w województwie lubelskim), gdzie ponownie formowała się 41 Dywizja Piechoty pod dowództwem gen. Wacława Piekarskiego. Pilecki zorganizował w ramach jej struktur kawalerię dywizyjną, która urosła do liczby stu sześćdziesięciu kawalerzystów. 15 września dołączyło do niej około trzydziestu ułanów pod dowództwem mjr. Jana Włodarkiewicza, który został dowódcą tworzonej kawalerii, a Pileckiemu powierzono stanowisko zastępcy i jednocześnie dowódcy drugiego plutonu. W następnych dniach jednostka prowadziła dla 41 Dywizji Piechoty ryzykowne i niebezpieczne działania polegające na rozpoznawaniu sił nieprzyjaciela. Niestety około 20 września i ta dywizja została rozbita, a sama kawaleria dywizyjna miała skierować się na południe z zamiarem przekroczenia granicy z Węgrami. Oficerowie wraz z Pileckim zdecydowali jednak o pozostaniu w Polsce. Oddział zawrócił i 21 września dotarł do Goraja, a w kolejnych dniach do lasów nad rzeką Wieprz, dokąd docierały odgłosy bitwy pod Kockiem.

Witold Pilecki nie złożył broni po zakończeniu ostatniej bitwy kampanii polskiej 1939 r., tylko razem z niektórymi kawalerzystami przeszedł do partyzantki. Ostatecznie na jego rozkaz oddział został rozwiązany 17 października 1939 r., a sam Pilecki – jak większość wojskowych – zmienił mundur na ubranie cywilne i z silnym przekonaniem o konieczności kontynuacji walki w nowej rzeczywistości okupowanej ojczyzny udał się do Ostrowi Mazowieckiej, gdzie spędził kilkanaście dni u teściów. Następnie, 1 listopada 1939 r., udał się do Warszawy, gdzie rozpoczął działalność konspiracyjną.